Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Analyysi järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan roolista EU:n ja Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden järjestön (AKT-järjestö) uudessa sopimuksessa, mukaan lukien talouskumppanuussopimusten tilanne”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2022/C 443/04)

Esittelijä: **Carlos TRINDADE**

Komitean täysistunnon päätös	21.10.2021
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta
	oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	ulkosuhteet
Hyväksyminen jaostossa	9.6.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	13.7.2022
Täysistunnon numero	571
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	170/0/1

1. **Päätelmät ja suositukset**

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) toteaa, että Euroopan unionilla (EU) on jo pitkään ollut arvojen ja tavoitteiden kehys, joka ohjaa sen suhteita Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioihin (AKT-maihin). Se muodostuu seuraavista tekijöistä: demokratia, hyvä hallinto ja ihmisoikeudet, osallistava ja kestävä kasvu ja ihmisarvoinen työ, liikkuvuus ja muuttoliike mahdollisuuksina, inhimillinen kehitys, ympäristö ja voimien yhdistäminen ”kansainvälissä yhteyksissä molemmille osapuolille tärkeissä asioissa”. Kun otetaan huomioon suhteet naapureina oleviin kolmansiin maihin, tavoitteisiin tulee lisätä vielä turvallisuus.

1.2 ETSK kannattaa tätä useissa AKT-maiden kanssa vuodesta 1960 tehdyissä kansainvälisissä sopimuksissa vahvistettujen arvojen ja tavoitteiden kehystä, jonka puitteissa EU on hoitanut kauppa- ja kehitysyhteistyösuhteitaan.

1.3 ETSK tukee yleisesti uutta sopimusta ja toivoo, että osapuolet voivat allekirjoittaa sen pikaisesti. ETSK on tyytyväinen osapuolten mittaviin ponnisteluihin ja merkittäviin sitoumuksiin, joita on tehty YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden viitekehyksessä.

1.4 ETSK suosittaa komissiolle vahvasti, että uuden sopimuksen ja talouskumppanuussopimusten perustana olevaa kehitysyhteistyörakennetta pohditaan perusteellisesti ja siitä tehdään uusia päätöksiä ottaen huomioon covid-19-pandemiasta saadut kokemukset (jotka nostavat esiin kysymyksen kriittisestä terveydenhuoltoinfrastruktuurista) ja Ukrainan sodan geopoliittiset seuraukset (muun muassa elintarviketurva, energian hinta ja demokratiaan kohdistuvat uhat). ETSK korostaa, että nämä kaksi merkittävää maailmanlaajuista tapahtumaa, jotka ovat muuttaneet syvästi globaalia toimintaympäristöä, ovat johtaneet siihen, että AKT-maissa tarvitaan monitahoisempia ja kiireellisempiä toimia, jotka edellyttävät nykyisestä poikkeavaa kansainvälistä yhteistyötä.

1.5 ETSK on tyytyväinen siihen, että uudessa sopimuksessa tunnustetaan kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten merkittävä rooli ja että allekirjoittajaosapuolet ovat hyväksyneet tämän tunnustuksen.

1.6 ETSK pitää erittäin myönteisenä, että uudessa sopimuksessa viitataan sekä yhteisessä perustassa että alueellisissa pöytäkirjoissa toistuvasti (vaikkakin eri sanamuodoin) institutionaalisten mekanismien merkitykseen kansalaisyhteiskunnan osallistumista, sille tiedottamista ja sen yleistä ja jäsenneltyä kuulemista silmällä pitäen (institutionaaliset mekanismit).

1.7 ETSK korostaa, että kansalaisyhteiskunnan organisaatioilla ja työmarkkinaosapuolilla on omat institutionaaliset mekanisminsa, joiden puitteissa ne esittävät virallisesti näkemyksensä, ehdotuksensa ja kritiikkinsä. On perustavan tärkeää, että on olemassa säännellyt ja virallisesti toimivat institutionaaliset mekanismit, kutsutaan niitä sitten millä nimellä tahansa (talous-, sosiaali- ja kulttuurikomiteat, neuvoa-antavat neuvostot, foorumit, kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden verkostot, pysyvät konferenssit tai muut kokoonpanot), joiden puitteissa kansalaisyhteiskunnan organisaatiot (jotka käyvät kansalaisvuoropuhelua) ja työmarkkinaosapuolet (jotka käyvät työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua) osallistuvat julkiseen ja demokraattiseen keskusteluun. Näiden institutionaalisten mekanismien vakiinnuttaminen parantaa yhteiskunnan selviytymiskykyä, sillä se vahvistaa kansalaisuutta ja edistää demokraattista elämää.

1.8 ETSK toteaa, että EU:n ja AKT-maiden kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten todellisuus ja institutionaaliset mekanismit ovat hyvin erilaisia johtuen alueiden, niiden osien ja maiden välisistä taloudellisista, sosiaalisista, kulttuurisista ja poliittisista eroista. AKT-maissa epävirallinen toiminta on vääjäämättä todellisuutta, ja se on otettava huomioon kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten toiminnassa sekä institutionaalisten mekanismien täytäntöönpanossa ja toiminnassa, sillä muutoin väestö ei hyödy uuden sopimuksen tuloksista. ETSK katsoo, että on ehdottomasti luotava ratkaisuja, jotta voidaan ylittää nykyiset ongelmat erityisesti teknisissä valmiuksissa ja taloudellisessa tuessa kansalaisyhteiskunnan organisaatioille ja työmarkkinaosapuolille. ETSK katsoo, että EU:n ja AKT-järjestön piirissä on hyviä käytäntöjä, joita on kartoitettava, jotta niitä voidaan soveltaa myös muissa maissa. EU:n ja AKT-maiden seurantakomitea on yksi näistä esimerkeistä, ja sillä on valmiudet tähän tehtävään.

1.9 ETSK asettaa prosessiin osallistumisessaan tavoitteeksi institutionaalisten mekanismien täytäntöönpanon ja AKT-maiden kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten edistämisen ja tukemisen ja tunnustaa niiden roolin kestävän kehityksen edistäjinä erityisesti YK:n kestävän kehityksen tavoitteen 17 valossa.

1.10 ETSK ehdottaa, että komissio asettaisi uuden sopimuksen rakennetta noudattaen tavoitteeksi neljän institutionaalisen mekanismin perustamisen: ensimmäinen EU:n ja AKT-järjestön välille yhteiseen perustaan nojautuen, toinen EU:n ja Afrikan välille Afrikan alueelliseen pöytäkirjaan nojautuen, kolmas EU:n ja Karibian välille Karibian alueelliseen pöytäkirjaan nojautuen ja neljäs EU:n ja Tyynenmeren alueen välille Tyynenmeren alueelliseen pöytäkirjaan nojautuen.

1.11 ETSK ehdottaa komissiolle myös, että talouskumppanuussopimuksien yhteyteen perustetaan neuvoa-antavia komiteoita. ETSK toteaa, että kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten rooli on talouskumppanuussopimuksissa korvaamaton ja sitä olisi vahvistettava. ETSK muistuttaa tässä yhteydessä asiakokonaisuuteen REX/536 kuuluvan lausunnon suosituksista, jotka olisi pantava täytäntöön nykyisissä ja tulevissa talouskumppanuussopimuksissa, ja katsoo, että Cariforumin neuvoa-antava komitea on erinomainen esimerkki hyvistä käytännöistä, joita olisi levitettävä ja toistettava.

1.12 ETSK ehdottaa painokkaasti komissiolle, että tulevaisuudessa EU:n ja AKT-järjestön puitteissa (yhteinen perusta, alueelliset pöytäkirjat ja talouskumppanuussopimukset) toimivia erilaisia institutionaalisia mekanismeja koordinoitaisiin asianmukaisesti, jotta voitaisiin luoda synergioita ja optimoida resursseja, erityisesti taloudellisia resursseja. Institutionaaliset mekanismit, jotka keskittyvät tehtäväänsä tiukkaan ja tarkasti ja toimivat verkottuneena muodostaen keskenään yhtenäisen ja jäsennellyn järjestelmän, osoittavat siten merkityksensä yhteiskuntien selviytymiskyvyn, talouskasvun ja kansalaisten hyvinvoinnin kannalta.

1.13 ETSK esittää painokkaasti, että komissio ottaisi käyttöön rahoitusvälineitä AKT-maiden kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten tutkimus- ja ennakointiohjelmien ja -hankkeiden tukemiseksi kiinnittäen huomiota niiden tarpeisiin johtajien valmiuksien kehittämisen, organisaatioiden teknisen vahvistamisen ja suunniteltujen institutionaalisten mekanismien täytäntöönpanon suhteen. ETSK korostaa, että tavoitteena on pyrkiä osaltaan vahvistamaan näin uuden sopimuksen puitteissa demokraattisia kansalaisyhteiskunnan organisaatioita ja työmarkkinaosapuolia niiden jäsenten merkityksellisen ja aktiivisen osallistumisen kautta.

1.14 ETSK kehottaa vakaasti komissiota tukemaan ETSK:ssa toimivan EU:n ja AKT-maiden seurantakomitean työtä. Se on ainoa EU:n ja AKT-järjestön uuden sopimuksen puitteissa tällä hetkellä käytössä oleva institutionaalinen mekanismi, ja sillä on entistä vahvempi rooli tässä prosessissa erityisesti jäsennellyn vuoropuhelun kautta. Se voi (i) esittää instituutioille asiaan liittyviä raportteja, hankkeita ja lausuntoja, (ii) kannustaa AKT-maiden sidosryhmiä osallistumaan ja (iii) edistää osaltaan suunniteltujen institutionaalisten mekanismien perustamista.

2. **Yleisiä huomioita historiallisesta kontekstista ja strategisista tavoitteista**

2.1 EU hyväksyi vuonna 2016 yhteisen edun mukaiset painopisteet uudistetulle kumppanuudelle Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden järjestöön (AKT-järjestö) kuuluvien maiden kanssa, ja ne vahvistettiin myöhemmin eri asiakirjoissa: demokratia, hyvä hallinto ja ihmisoikeudet, osallistava ja kestävä kasvu ja ihmisarvoinen työ, liikkuvuus ja muuttoliike mahdollisuuksina, inhimillinen kehitys, ympäristö ja voimien yhdistäminen ”kansainvälissä yhteyksissä molemmille osapuolille tärkeissä asioissa” ([1]). Kun otetaan huomioon suhteet naapureina oleviin kolmansiin maihin, tavoitteisiin tulee lisätä vielä turvallisuus. Tämä järjestely vahvistaa EU:n aiemmat tavoitteet alalla.

2.2 EU on sisällyttänyt nämä tavoitteet kansainvälisiin sopimuksiin, ensin Yaoundén sopimukseen, sitten Lomén sopimuksiin ja Cotonoun sopimukseen ja nyt neuvotteluihin Cotonoun sopimuksen jälkeisestä sopimuksesta. Samaan aikaan EU on tehnyt talouskumppanuussopimuksia joidenkin AKT-valtioiden tai niiden ryhmien kanssa.

2.3 Talouskumppanuussopimukset ovat yleisin taloudellinen väline strategian toteuttamista varten. Niissä asetetaan tavoitteeksi edistää AKT-maiden ”sopusointuista ja asteittaista yhdentymistä maailmantalouteen” ja köyhyyden torjuntaa ja korostetaan, että neuvotteluissa on otettava huomioon osapuolten kehityserot ja taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät erityispiirteet sekä etenkin epävirallisuuden aste kussakin valtiossa tai alueen osassa.

2.4 ETSK katsoo, että pandemiasta saadut kokemukset, kuten terveydenhuoltojärjestelmien vaikeudet, haitalliset seuraukset taloudelle, sosiaalisen eriarvoisuuden ja köyhyyden lisääntyminen, lääkkeiden ja rokotteiden saatavuuteen tai tuotantoon liittyvät rakenteelliset ongelmat, digitaalisten välineiden pätevyys, ihmisoikeuksiin ja demokratiaan kohdistuvat uhat ja suuri taloudellinen riippuvuus, ovat tuoneet esille tarpeen miettiä uudelleen kehitysyhteistyön rakennetta. Tämä olisi otettava huomioon EU:n ja AKT-järjestön välisten strategioiden täytäntöönpanossa ja uudelleenmuotoilussa.

3. **Erityisiä huomioita Cotonoun sopimuksen jälkeisestä sopimuksesta**

3.1 Vuonna 2015, kun Cotonoun sopimus oli ollut voimassa 15 vuotta, siitä tehtiin arvio, jossa käsiteltiin sopimuksen vahvuuksia ja heikkouksia.

3.2 Cotonoun sopimuksen voimassaolon oli määrä päättyä helmikuussa 2020. Arkaluonteisten aiheiden käsittelyn ja pandemian vuoksi sitä ei kuitenkaan pystytty uusimaan suunnitellusti, ja EU:n ja AKT-järjestön välisen uudistetun kumppanuussopimuksen, nk. Cotonoun sopimuksen jälkeisen sopimuksen (uuden sopimuksen), teksti vahvistettiin alustavasti vasta huhtikuussa 2021.

3.3 Jotta voidaan ottaa huomioon allekirjoittajamaiden moninaisuus ja keskittyä täytäntöönpanoon erikseen kullakin alueella, uuteen sopimukseen sisältyy yhteinen perusta, jota täydennetään kolmella alueellisella pöytäkirjalla (Afrikka, Karibia ja Tyynenmeren alue). Ne kaikki ovat sitovia. Tämän mutkikkaan rakenteen vuoksi EU:n ja AKT-maiden seurantakomitean olisi tulevaisuudessa toimittava proaktiivisemmin.

3.4 Uuden sopimuksen painopisteet ovat osoitus osapuolten sitoutumisesta YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamiseen, ja ne kattavat kuusi alaa: (i) ihmisoikeudet, demokratia ja hyvä hallinto; (ii) rauha ja turvallisuus; (iii) inhimillinen kehitys (johon sisältyvät terveys, koulutus, sanitaatio, elintarviketurva, sosiaalinen yhteenkuuluvuus, kulttuuri ja sukupuolten tasa-arvo sekä kehitysyhteistyötä koskevat sitoumukset); (iv) kestävä ja osallistava talouskasvu ja kehitys (mukaan lukien talouskumppanuussopimukset); (v) ympäristön kestävyys ja ilmastonmuutos; (vi) muuttoliike ja liikkuvuus. Nämä painopisteet ovat erittäin tärkeitä kansalaisyhteiskunnan organisaatioille ja työmarkkinaosapuolille.

3.5 Niihin on vielä lisättävä covid-19-pandemian vaikutusten torjuminen EU:ssa ja AKT-maissa sekä demokratian kaventumisen että taloudellisen ja sosiaalisen elpymisen osalta, kun otetaan huomioon AKT-maiden heikot elpymisnäkymät ja niistä johtuva köyhyyden ja eriarvoisuuden lisääntyminen.

([1]) Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle – Uudistettu kumppanuus Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden kanssa, 2016, s. 7.

3.6 ETSK korostaa erityisesti sitä, että kriittinen infrastruktuuri on edelleen keskeisen tärkeä kysymys AKT-maissa, kuten pandemia on osoittanut. Kestävä kehitys on tiiviissä yhteydessä häiriönsietokykyiseen infrastruktuuriin, joka edistää ja tukee taloudellista toimintaa ja sosiaalista edistystä ja jolla on ratkaiseva merkitys kestävän kehityksen tavoitteiden – Agenda 2030:n ja Afrikan unionin Agenda 2063:n – saavuttamisessa. ETSK toteaa, että kehitysyhteistyö on edelleen välttämätön mutta ei riittävä edellytys kestävän kehityksen onnistumiselle, ja korostaa, että sen vahvistaminen AKT-maissa on tärkeää.

3.7 ETSK korostaa tässä yhteydessä erityisesti terveydenhuollon kriittisen infrastruktuurin merkitystä. Se, että AKT-maissa on helposti saatavilla olevat ja pääasiassa maksuttomat yleiset terveyspalvelut, on olennaisen tärkeää väestön hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen kannalta. Erityisesti rokotteiden nopea saatavuus (patentit ja paikallinen tekninen tuotantokapasiteetti) antaa AKT-maiden yhteiskunnille häiriönsietokykyä, jota tarvitaan (mahdollisten) tulevien pandemioiden varalta. ETSK toteaa, että tätä tärkeää asiaa ei ole sisällytetty uuteen sopimukseen, ja kehottaa EU:ta ja AKT-järjestöä ottamaan sen huomioon sopimuksen täytäntöönpanossa.

3.8 ETSK katsoo, että nykyinen eurooppalainen ja maailmanlaajuinen geopoliittinen tilanne, erityisesti Ukrainan sodan seuraukset (muun muassa elintarviketurva, energian hinta ja demokratiaan kohdistuvat uhat), edellyttää, että uudessa sopimuksessa otetaan huomioon sen vaikutus kehitysyhteistyöhön yleensä ja erityisesti talouskumppanuussopimuksiin. ETSK kiinnittää huomiota siihen, että nykyinen tilanne on johtanut lisääntyneeseen kilpailuun vaikutusvallasta AKT-maissa, ja kehottaa EU:ta lisäämään valmiuksiaan tehdä niiden kanssa yhteistyötä, erityisesti taloudellista, sosiaalista ja kulttuuriyhteistyötä.

3.9 Kansalaisyhteiskunnan osallistumista, sille tiedottamista, ja sen yleistä ja jäsenneltyä kuulemista koskevien institutionaalisten mekanismien (institutionaaliset mekanismit) osalta ETSK on tyytyväinen seuraaviin mainintoihin uudessa sopimuksessa: ”perustetaan – – avoimia ja läpinäkyviä mekanismeja sidosryhmien jäsenneltyä kuulemista varten” ([2]), ”[o]sapuolet ottavat käyttöön – – mekanismeja – –sidosryhmien kuulemiseksi” ([3]), ”[o]sapuolet ottavat käyttöön ja kehittävät kuulemis- ja vuoropuhelumekanismeja” ([4]) ja ”[o]sapuolet ottavat käyttöön kuulemis- ja vuoropuhelumekanismeja” ([5]).

4. **Erityisiä huomioita EU:n sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden välisistä talouskumppanuussopimuksista**

4.1 Yhdeksästä talouskumppanuussopimuksesta käydyt neuvottelut ovat johtaneet seitsemän alueellisen sopimuksen voimaantuloon. Talouskumppanuussopimukset on tehty 79 AKT-maasta 32:n kanssa (14 Karibian, 14 Afrikan ja 4 Tyynenmeren maata). Viittä näistä seitsemästä sovelletaan väliaikaisesti, sillä kaikki EU:n jäsenvaltiot eivät ole vielä ratifioineet niitä. Länsi- ja Itä-Afrikan kanssa tehtyjä sopimuksia ei vielä sovelleta väliaikaisesti allekirjoittamisen ja ratifioinnin viivästymisen vuoksi Afrikan maissa. Lisäksi 21 valtiota on saattanut päätökseen neuvottelut talouskumppanuussopimuksista, mutta niitä ei ole vielä pantu täytäntöön.

4.2 ETSK toteaa, että talouskumppanuussopimuksiin liittyy sekä mahdollisuuksia että riskejä. On ratkaisevan tärkeää varmistaa tasa-arvoinen kumppanuus, joka tuottaa talouskasvua mutta varmistaa myös hyvinvoinnin ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden. Kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten toiminta on keskeisen tärkeää näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

4.3 EU:n ja kumppanimaiden kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ja työmarkkinaosapuolet ovat kuitenkin esittäneet kritiikkiä talouskumppanuussopimuksista.

4.4 Kritiikkiä on annettu talouskumppanuussopimusten suunnittelusta ja AKT-maiden tuottavaan kasvuun mahdollisesti kohdistuvasta rajoittavasta vaikutuksesta, vaikka kansallisia teollisuudenaloja, kuten maatalousteollisuutta, on mahdollista suojella. Talouskumppanuussopimusten etuna on EU:n ja AKT-järjestön välisen kaupan vapaus, mutta monissa tapauksissa se on vähentänyt tullituloja, erityisesti ulkomaankaupan verotuloja, ja se voi olla haitaksi kotitalouksien perustana oleville mikro- ja pk-yrityksille tai osuuskunnille ottaen huomioon EU:n ja AKT-maiden taloudelliset erot, niin kuin useat kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ja työmarkkinaosapuolet ovat painokkaasti todenneet.

([2]) Yhteinen perusta, 95 artikla.
([3]) Afrikan alueellinen pöytäkirja, 5 artikla.
([4]) Karibian alueellinen pöytäkirja, 7 artikla.
([5]) Tyynenmeren alueellinen pöytäkirja, 7 artikla.

4.5 Kansalaisyhteiskunnan rooli on sisällytetty talouskumppanuussopimuksiin eri tavoin ja eri muodoissa, ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioille annetaan erilainen painoarvo näistä sopimuksista käytävissä keskusteluissa ja niiden seurannassa. Esimerkiksi Norsunluurannikon kanssa tehty talouskumppanuussopimus johti Norsunluurannikon kansalaisyhteiskuntakonventin CSCI:n (*Convention de la société civile ivoirienne*) perustamiseen. Se on käynnistänyt hankkeen ([6]), jossa seurataan talouskumppanuussopimuksen vaikutuksia kotitalouksiin. Lisäksi kun sisäisissä kokouksissa keskitytään kestävään kehitykseen, kansalaisyhteiskunnan vaikutus muihin aiheisiin on rajallinen.

4.6 Joissakin talouskumppanuussopimuksissa määrätään muista elimistä, muun muassa parlamentaarisesta sekavaliokunnasta, kuten Cariforumin tapauksessa ja Länsi-Afrikan kanssa tehdyssä talouskumppanuussopimuksessa.

4.7 Koska talouskumppanuussopimuksissa mainitaan erikseen niiden sisällyttäminen Cotonoun sopimuksen painopisteisiin, uusi sopimus antaa allekirjoittajaosapuolille mahdollisuuden edistää kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten laajempaa, yhdenmukaisempaa ja institutionalisoitua osallistumista. Tätä tilaisuutta olisi hyödynnettävä kaikilta osin, varsinkin kun prosessi on ollut tässä suhteessa hidas, kuten käy ilmi täytäntöönpanon tilanteesta tehdystä arviosta, jonka EU toteutti syyskuussa 2021. Tehokkain tapa panna talouskumppanuussopimuksiin sisältyvät institutionaaliset mekanismit täytäntöön on se, että julkiset instituutiot tiedottavat prosessista oikea-aikaisesti ja yksityiskohtaisesti kansalaisyhteiskunnan organisaatioille ja työmarkkinaosapuolille ja kutsuvat ne järjestelmällisesti mukaan osallistumaan, ja että ne tekevät tutkimuksia ja perusteltuja ehdotuksia.

5. **Erityisiä huomioita kansalaisyhteiskunnan ja työmarkkinaosapuolten käsitteestä, edustuksesta, toiminnasta ja institutionalisoinnista**

5.1 ETSK on Euroopan kansalaisyhteiskunnan edustaja. Se on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 13 artiklan nojalla perustettu Euroopan unionin neuvoa-antava elin, johon kuuluu 329 jäsentä, jotka edustavat työnantajia (ryhmä I), työntekijöitä (ryhmä II) ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioita (ryhmä III). ETSK muodostaa EU:n institutionaalisen mekanismin, jossa nämä eturyhmät ilmaisevat näkemyksensä asiaankuuluvista EU-kysymyksistä jäsennellyn vuoropuhelun avulla.

5.2 ETSK toteaa, että kansalaisyhteiskunnan organisaatioihin kuuluu tavoitteiltaan erilaisia järjestöjä, jotka edustavat rekisteröityneitä jäseniään. Niillä on muun muassa seuraavia yhteiskunnallisia tehtäviä: toimet, joilla edistetään väestön hyvinvointia, sosiaalista osallisuutta ja syrjäytymisen torjuntaa, yhteisöjen ja/tai kansalaisryhmien sosiaalisten, taloudellisten, kulttuuristen ja ammatillisten oikeuksien ja etujen suojelu, ympäristönsuojelu ja ilmastonmuutoksen torjunta, ihmisoikeuksien puolustaminen, väärinkäytösten paljastaminen (valvonta), valtion elinten varoittaminen ja painostaminen (puolustus). Ne pyrkivät puolustamaan jäsentensä etuja ja vakiinnuttamaan yhteiskunnalliset arvonsa.

5.3 Yhteiskunnan taloudellinen, sosiaalinen ja poliittinen todellisuus, jossa näin laaja valikoima erilaisia organisaatioita toimii, on ratkaiseva tekijä sen kannalta, millaisiksi nämä organisaatiot muovautuvat. Olisikin vältettävä pitämästä niitä – sinänsä merkityksellisestä ja ansiokkaasta roolistaan huolimatta – kestävää kehitystä edistävinä keskeisinä yhteiskunnallisina toimijoina.

5.4 ETSK korostaa, että tässä monitahoisessa todellisuudessa on otettava asianmukaisesti huomioon AKT-maiden yleinen taloudellisen ja sosiaalisen epävirallisuuden taso, joka määrittää ja muokkaa vahvasti kaikkia sosiaalisia, organisatorisia ja institutionaalisia suhteita. Tällaisessa ympäristössä kansalaisyhteiskunnan organisaatioilla ja työmarkkinaosapuolilla on yleensä suuria vaikeuksia elinten perustamisessa, organisoinnissa ja institutionaalisessa toiminnassa sekä taloudellisen tuen saamisessa ja virallisissa toimissa. Kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten olisi saatava merkittävää taloudellista tukea, sillä muutoin niiden on hyvin vaikeaa edistää osallistumisellaan ja toimillaan kestävää kehitystä, kansalaisuuden harjoittamista ja demokratian selviytymiskykyä maissaan.

5.5 Kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden toiminta riippuu siitä, minkälaisessa yhteiskunnallisessa roolissa ne haluavat olla (kansalaistoimintaa tai poliittista toimintaa painottava), minkä kokoisia ne ovat, minkä yhteiskunnallisen merkityksen niiden jäsenet ja yhteiskunta niille antavat, miten johtavaan asemaan ne pääsevät, miten paljon ne tarvitsevat varoja tavoitteidensa saavuttamiseen ja mitä ehtoja rahoittajat asettavat.

([6]) Tuki Norsunluurannikon kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden operatiivisten valmiuksien vahvistamiseksi, jotta ne voivat seurata kansalaisyhteiskunnan roolia Norsunluurannikon kanssa tehdyssä väliaikaisessa talouskumppanuussopimuksessa.

5.6 Kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden heikkoudet johtavat yleensä siihen, että ne kilpailevat toisinaan rahoituksesta paitsi keskenään myös julkisten elinten kanssa. Näiden heikkouksien vuoksi niiden toiminta ja osallistuminen kansallisiin ja/tai kansainvälisiin institutionaalisiin mekanismeihin on ongelmallista, ja ne voivat myös johtaa riippuvuussuhteeseen rahoittajiin ja/tai valtion viranomaisiin nähden.

5.7 Työmarkkinaosapuolina olevia ammattijärjestöjä ja elinkeinoelämän järjestöjä pidetään kansalaisyhteiskunnan organisaatioina, mutta niiden erityislaadun vuoksi niillä on oma erillinen identiteettinsä. Työmarkkinaosapuolet edustavat ja ajavat jäsentensä etuja, erityisesti taloudellisia etuja, joko valtion elinten suuntaan erityisten kuulemis- ja neuvottelumekanismien puitteissa tai toimimalla vuorovaikutuksessa keskenään etenkin työehtosopimusneuvotteluissa ja keskitetyssä sopimisessa. Työmarkkinaosapuolilla on yhtenäinen rakenne, ne edustavat selkeästi tiettyjä etuja ja ovat pysyviä, niillä on tunnustettu historiallinen tausta ja vakiintuneet ja tarkasti määritellyt toiminnan ja vuorovaikutuksen alat ja niillä on yleensä valmiudet rahoittaa oma toimintansa.

6. **Erityisiä huomioita Cotonoun sopimuksen jälkeisestä sopimuksesta sekä kansalaisyhteiskunnasta ja työmarkkinaosapuolista**

6.1 *Kansalaisyhteiskunta ja työmarkkinaosapuolet Cotonoun sopimuksen jälkeisessä sopimuksessa*

6.1.1 Uudessa sopimuksessa varataan sekä yhteisessä perustassa että kaikissa kolmessa alueellisessa pöytäkirjassa kansalaisyhteiskunnalle aktiivinen rooli. Roolia ei kuitenkaan konkretisoida, sillä allekirjoittajaosapuolten (AKT-järjestö ja EU) vastuulle jätetään osallistumisen institutionaalisen kehyksen määrittely, myös institutionaalisten mekanismien perustaminen, mikä nostaa esiin keskeisen kysymyksen siitä, miten kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten osallistuminen voidaan varmistaa kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

6.1.2 Keskeiset organisatoriset järjestelyt, kuten lainsäädännöllinen perusta, edustavuus ja edustajien valinta, ja kokousten tiheyttä koskevat vähimmäisvaatimukset luovat dynamiikan, joka vahvistaa prosessin osapuolina olevien kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten roolia.

6.1.3 Näillä sidosryhmillä on omien intressiensä vuoksi erityinen rooli, jota ei pidä sekoittaa poliittisten puolueiden rooliin yhteiskunnassa. Kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten osallistumista olisi tuettava konkreettisin toimin, ja sen olisi ulotuttava yleisiä keskusteluja pidemmälle. Tutkimustensa, lausuntojensa ja instituutioille osoittamiensa ehdotusten avulla ne antavat panoksen keskusteluihin ja päätöksentekoon. Institutionaaliset mekanismit, joissa sidosryhmät ovat aktiivisesti mukana, joita ne hallinnoivat itse vakiintuneiden menettelysääntöjen pohjalta ja joissa levitetään tietoa ja ollaan vuorovaikutuksessa kuulemisten ja jäsennellyn vuoropuhelun kautta, ovat paras tapa, jolla kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ja työmarkkinaosapuolet voivat edistää avointa hallintoa ([7]).

6.1.4 Rahoitus on erityisen tärkeä kysymys. Ilman riittävää, harkittua ja avointa rahoitusta ei voida varmistaa kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten osallistumista kokouksiin eikä ennen kaikkea alustavaan tutkimustyöhön, jossa kerätään tietoja, tehdään selvityksiä ja annetaan lausuntoja.

6.2 *Kansalaisyhteiskunnan ja työmarkkinaosapuolten nykytodellisuus EU:ssa ja AKT-maissa*

6.2.1 Eurooppa

Euroopassa on kansallisella ja Euroopan tasolla tuhansia järjestöjä, organisaatioita, liittoja, keskusjärjestöjä ja foorumeita, jotka kuuluvat kansalaisyhteiskunnan organisaatioihin, elinkeinoelämän järjestöihin (yksityissektori, mikro- ja pienyritykset, julkinen sektori tai yhteiskunnalliset yritykset) tai ammattijärjestöihin, ja niiden organisoinnissa on jonkin verran yhdenmukaisuutta.

6.2.2 Afrikka, Karibia ja Tyynenmeren alue

6.2.2.1 AKT-maissa kunkin alueen, alueen osan ja valtion taloudellinen, sosiaalinen, poliittinen ja historiallinen tilanne on johtanut kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten moninaisuuteen ja usein keskinäisen vuorovaikutuksen puutteeseen. Hyvistä käytännöistä on lukuisia esimerkkejä, mutta samaan aikaan on monia vaikeuksia ja puutteita.

([7]) OECD:n määrittelemä periaate.

6.2.2.2 Lisäksi yleisen tai erityisen tiedon antamisessa kansalaisyhteiskunnan organisaatioille ja työmarkkinaosapuolille uudesta sopimuksesta tai (mahdollisista) talouskumppanuussopimuksista on ongelmia tai tietoa ei anneta lainkaan. Yleensä ei ole myöskään mahdollisuuksia osallistumiseen ja jäsenneltyyn keskusteluun julkisten instituutioiden kanssa.

6.2.2.3 Tämä monitahoinen todellisuus osoittaa, että molempia seikkoja olisi tutkittava itse paikalla, jotta voitaisiin levittää esimerkkejä hyvistä käytännöistä ja ratkaista ongelmat ja puutteet sekä lisätä kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten arvostusta ja vahvistaa niiden roolia. Näin voitaisiin tukea jo olemassa olevia institutionaalisia mekanismeja ja edistää uusien mekanismien perustamista.

6.2.3 EU:n ja AKT-maiden seurantakomitea

Tällä hetkellä EU:n ja AKT-maiden suhteiden puitteissa kansalaisyhteiskunnan organisaatioilla ja työmarkkinaosapuolilla on tukenaan ETSK:hon kuuluva EU:n ja AKT-maiden seurantakomitea, joka koostuu 12:sta EU:ta edustavasta ETSK:n jäsenestä ja 12:sta AKT-maiden kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten edustajasta (tällä hetkellä 8 Afrikasta, 2 Karibian ja 2 Tyynenmeren alueelta), jotka kunkin alueen järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta nimeää etujen tasapainoa noudattaen.

7. **Erityisiä huomioita siitä, miten kansalaisyhteiskunnan organisaatioita ja työmarkkinaosapuolia voidaan auttaa ja tukea kestävän kehityksen edistäjinä**

7.1 ETSK pitää ensisijaisen tärkeänä, että suunnitellut institutionaaliset mekanismit virallistetaan, ja pitää tätä päätavoitteenaan tällä alalla.

7.2 ETSK suosittaa painokkaasti, että uuden sopimuksen lopullisen allekirjoittamisen jälkeen komissio tekee AKT-järjestölle ja asianomaisille valtioille aloitteen, jossa ehdotetaan poliittisten, organisatoristen ja taloudellisten edellytysten luomista näiden institutionaalisten mekanismien täytäntöönpanoa varten.

7.3 ETSK kehottaa AKT-järjestöä sitoutumaan samalla tavalla tähän prosessiin.

7.4 ETSK panee merkille, että uuden sopimuksen rakenne mahdollistaa sellaisen yhteistä perustaa vastaavan institutionaalisen mekanismin perustamisen, johon kuuluu EU:n ja AKT-järjestön edustajia. Samaan aikaan kunkin alueellisen pöytäkirjan nojalla kullekin alueelle (Afrikka, Karibia ja Tyynenmeren alue) voidaan perustaa institutionaalinen mekanismi, johon kuuluu kyseisen alueen ja EU:n edustajia. Näin ollen järjestelmä muodostuu 1 + 3 institutionaalisesta mekanismista, ja se kattaa uuden sopimuksen kokonaisuudessaan.

7.5 ETSK toteaa, että myös talouskumppanuussopimusten puitteissa on tarkoitus perustaa institutionaalisia mekanismeja eli neuvoa-antavia komiteoita samaan tapaan kuin Cariforumin ja Länsi- ja Itä-Afrikan kanssa tehdyissä sopimuksissa.

7.6 ETSK kiinnittää erityisesti huomiota siihen, että koko institutionaalisten mekanismien rakenne edellyttää merkittäviä järjestely- ja verkostoitumistoimia yhtenäisenä ja jäsenneltynä järjestelmänä, jotta voidaan luoda synergioita, välttää toimien päällekkäisyyttä ja resurssien hajauttamista ja optimoida resurssien, erityisesti rahoituksen, käyttöä.

7.7 ETSK ehdottaa, että komissio ohjaa AKT-maissa sijaitsevia EU:n edustustoja tukemaan kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten hankkeita, erityisesti niitä, joiden tarkoituksena on lisätä kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten jäsenten ja johtajien tietoisuutta ja parantaa heidän koulutustaan ja valmiuksiaan sekä vahvistaa organisaatioita teknisesti ja edistää institutionaalisten mekanismien luomista. ETSK suosittaa, että komissio asettaa ansioita arvioidessaan AKT-maiden kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten hakemukset etusijalle muihin hakemuksiin nähden.

7.8 ETSK ehdottaa, että komissio perustaa ohjelmia, jotta institutionaalisten mekanismien toteuttamisen yhteydessä voidaan tutkia itse paikalla kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden, työmarkkinaosapuolten ja muiden olemassa olevien rakenteiden (esim. foorumit) todellisuutta, mahdollisuuksia ja vaikeuksia. Tavoitteena on kerätä esimerkkejä hyvistä käytännöistä (joita on jo olemassa EU:n ja AKT-järjestön puitteissa) ja levittää niitä. ETSK suosittaa, että AKT-maiden kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ja työmarkkinaosapuolet osallistuvat tutkimukseen määrällisesti ja laadullisesti.

7.9 ETSK korostaa, että EU:n ja AKT-maiden seurantakomitea aikoo vahvistaa organisaatiotaan lisäämällä resursseja, jäseniä ja edustajia, jotta se voi osallistua tähän prosessiin paremmin ja täyttää tehtävänsä.

7.10 ETSK suosittaa painokkaasti, että komissio sisällyttää tämän prosessin rahoituksen nykyisiin rahoitusvälineisiin. ETSK kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten toiminta vaatii rahoitusta, sillä niiden oma rahoitus ei riitä. ETSK muistuttaa, että uuden sopimuksen maantieteellisen ulottuvuuden vuoksi institutionaalisten mekanismien toiminta ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten osallistuminen vaativat rahoitusta, jota niillä ei ole. Kansalaisyhteiskunnan organisaatioille ja työmarkkinaosapuolille annettava taloudellinen tuki on äärimmäisen tärkeää vaikka käytettäisiin hallinnon tiukkoja valvontatekniikoita ja nykyaikaista digitaaliteknologiaa. ETSK kehottaa painokkaasti EU:ta, AKT-järjestöä ja jäsenvaltioita hyväksymään erityisiä tukiohjelmia kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten sekä institutionaalisten mekanismien toimintaa varten.

Bryssel 13. heinäkuuta 2022.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG